

دوايین هوشداری ئەمریكا بۆ^١

يەكگرتنەوھى هىزەكانى پىشىمەرگە

31-07-2023

نۇوسىرەكان

دیار کورده

کورتە : يىرەدا، بەکورتى دەمەۋىت باس لە جىدىيەتى ئەمریكا بۆ يەكگرتنەوھى هىزەكانى پىشىمەرگە لە ھەرىمى كورستان و داواي ئەمریكا لە يەكىتى و پارتى، بەردەوامبۇونى ھاوکارىيەكانى ئەمریكا بۆ هىزە ھاوبەشەكان و چارەنۇوسى پەيوەندىيەكانى ھەرىمى كورستان و ئەمریكا بىكم، ئايا كى پىشت دەكتە كى لە داھاتوودا؟

دهمهویت بهو پرسیاره دهست پیکەم کە ئەمریکا بەجىدىيەتى و كورد چۆن لىنى تىدەگات؟ بەپىنى زانىارىيەكان و چاپىنەكتەكانم لە واشىتن و دامەزراوه جياوازەكانى بېياردان لە ئەمریکا، هەرۋەھا ئە و گفتۇرىۋانەش کە لەگەل بەرپرسانى ئىسىتا و پېشىۋو و تەنانەت شارەزايىن و پسپۇران گردوومە، بەرپرسانى كورد دەبى ئە و ھۆشدارى، پېشنىاز و بۆچۈونانەي بە نەرمى پېيان دەگۇتىت بەجىدى وەربىگەن، چونكە سەرئەنجام دوو بەيانىماھ بۇ مىدىا، لىدوانىنى سەرپىنى لىرە و لەوى، سەردانىك و تەۋقە و باوهشىنى گەرمى بەرپرسىكى ئەمریکى چارە دەردەكە ناكەن و، ئەم پەيوەندىيە بەھىز و ستراتېزىيەش کە باس دەكرىت دەرمانى دەردى ھەرېمى كوردىستان لە داھاتووی عىراق و ناوجەكەدا ناكەن، ئەگەر كورد نەكەۋىتە خۆى و بەخۇيدا نەچېتەوە و بە رېدى شتەكان وەرنەگرىت.

ھەردوو حىزىبى چەكدارى ھەرېمى كوردىستان (پارتى و يەكىتى)، لەسالى ١٩٩٦-٢٠٥ بەسى يەكگەرتەنەوەي ھىزەكانىان دەكەن و لە ٢٠٠ و دواى يەكگەرتەنەوەي ھەردوو ئىدارەي ھەولىر و سلىمانىش ئاھەنگى گەورەيان بۇ سازىكەد و لەدواى ٢٠٤ و ھاتنى داعش و ھەولىكى جىدى ئەمرىكا و ھاۋپەيمانىش بۇ يەكگەرتەنەوەي ئە دوو ھىزە، ھېشتا نەك يەكەنەخراون، بەلکو بەپىنى راپۇرتىكى پېشكەنەرى وەزارەتى دەرەوەي ئەمرىكا، ئىستاش ژمارەي ھىزەكانى پارتى و يەكىتى لە ژمارەي ھىزە ھاوبەشەكانى وەزارەتى پېشمەرگە زياترە! ئەممە سەرەرای ئەمە ئە دەرەوەي ھىزەكانى ھاوبەشە، ھەزمۇونى حىزبىيان بەسەردا زالە لەوانەيە وەك كاتى ھېرىشەكانى ١٦ ئۆكتۆبر لەبەر يەك ھەلبۇھشىنەوە.

لىزەدا، بەكورتى دەمەویت باس لە جىدىيەتى ئەمرىکا بۇ يەكگەرتەنەوەي ھىزەكانى پېشمەرگە لە ھەرېمى كوردىستان و داواى ئەمرىكا لە يەكىتى و پارتى، بەردهوامبۇونى ھاواكارىيەكانى ئەمرىکا بۇ ھىزە ھاوبەشەكانى و چارەنۇوسى پەيوەندىيەكانى ھەرېمى كوردىستان و ئەمرىكا بىكەم، ئايا كى پېشت دەكتە كى لە داھاتوودا؟

بەر لە مانگى ٩ وەزىرىك بۇ وەزارەتى پېشمەرگە دىاري بىكەن

چەند ھەفتەبەكى دىكە، بەديارىكراويش لە مانگى ئەيلۇوولى ئەمسال، وەزارەتى بەرگرى ئەمرىکا و ھاۋپەيمانان بېداچۇونەوەيەكى سالانە بە كارەكانىان لە ھەرېمى كوردىستان و لەگەل وەزارەتى پېشمەرگە دەكەن، بەر لەم بېداچۇونەوەيەش، لە مانگى تەممۇز شاندىكى ھىزەكانى ئەمرىکا و ھاۋپەيمانان لەگەل وەزارەتى پېشمەرگە كۆبوونەتەوە، لە كۆبوونەوەكەدا بە روون و رەوانى بە بەرپرسانى ھەرېمى كوردىستان و پارتى و يەكىتى كە پەيوەستن بە كاروبارى ھىزى پېشمەرگە، گۇتووە، "ئەمرىکا چاوهپى ئە وە دەكتات، بەر لە بېداچۇونەوەي سالانەيان كە لە مانگى ئەيلۇوول دەبىت، ھەرېمى كوردىستان جىدىيەتى بە كردهوەي سىپاسى خۆي نىشانبدات بۇ جىبەجيڭىرنى ھەنگاوهەكانى چاكسازى لە وەزارەتى پېشمەرگە، بەتايىبەتىش دىاريکىردنى وەزىرىكى كاتى (چۈنكە حکومەتەكە كاربەرىنەكەرە) بۇ وەزارەتى پېشمەرگە، "ھەر ئەممەش نا، نىگەرانى و بىزازىرى خۇشىان دەرىپىوە كە ئەم پرۇسەيە لە وەزارەتى پېشمەرگە ناوابان ناوه، يەكخىستەنەوەي ھىزەكانى پېشمەرگە نەك بەرەپېش نەچۈوە، بەلکو بەھۆي ناكۆكى و دابەشبوونى سىپاسى نىوان پارتى و يەكىتى خاوبۇوەتەوە و بەرىبەستى تازەي بۇ دروستكراوە.

لە روونىكى دىكەوە، رۆزى پېنچىشەممە، ٢٧ ئى تەممۇوزى ٢٠٢٣ لە وەزارەتى دەرەوەي ئەمرىکا، لەسەر يەكخىستەنەوەي ھىزەكانى پېشمەرگە پرسىارم لە قىدانات پاتىل، جىڭرى گوتەبىزى وەزارەتى دەرەوەي ئەمرىکا كرد، ئە و بە روونى گۇتى "ئىمە بەردهوامىن لە نىگەرانىيەكانىمان سەبارەت دابەشبوونى نىخۇؤى لە بېرىسى چاكسازى پېشمەرگە و نىگەرانىيەكانىشمان كەياندۇوەتە سەرکەدە بالاكانى حکومەتى ھەرېمى كوردىستان". پېمۋايدا ئەممە دەرىپىنەكى زۆر روونە و پېۋىستى بە ھىچ لىنىداھەوەيەك نىيە.

ھەرۋەھا، راپۇرتى پېشكەرى وەزارەتى دەرەوەي ئەمرىکا بۇ چارەگى يەكەمى ٢٠٢٣ بۇ كۆنگەریس، بە روونى ئاماژە بەھۆ دەدات كە بەرپرسانى ئەمرىکا لەنیيۇياندا، لوئىد ئۆستن، وەزىرى بەرگرى ئەمرىکا، بىرىت مەكگۇرلى، رېڭخەرى كاروبارى رۆزەھەلاتى نىھەرەسەت لە كۆشىكى سې، كاتىك ئەم سال لە دووكاتى چىادا جۇۋەنەتە ھەولىر، لە كۆبوونەتە ھەولىر، لە ئەم سەرەتەنەن ئەنلىكىن بارزانى سەرۆكى ھەرېمى كوردىستان، زۆر بە رېدى جەختىان لەسەر پېۋىستى خېراكىردنى يەكخىستەنەوەي ھىزەكانى پېشمەرگە كردووە.

سەرچاوهەيەكى ئاگادارىش لە كۆبوونەتەنەن ئەم دوايىيە دەينا سترۆل، جىڭرى يارىدەدەرى وەزىرى بەرگرى ئەمرىکا لەگەل بەرپرسانى ھەرېمى كوردىستان، ئەمە بېنگۈتمە، كە لەو كۆبوونەوانەش باس لەم بېرىسى كاروبارى رۆزەھەلاتى نىھەرەسەت لە سەبارەت بېرىسى يەكخىستەنەوەي ھىزەكانى پېشمەرگە و نەبۇونى وەزىرىكى پېشمەرگەش بە بەرپرسانى ھەرېمى كوردىستان گۇتووە.

پېشتىر بەرپرسانى ئەمرىکا لە كۆبوونەتە داخراوهەكان و دوور لە مىدىا و شۇپەنە گشتىيەكان، ناپەزايى و بىزازىرى خۇپان لەبەرامبەر يەكەنگەرتەنەوەي ھىزەكانى پېشمەرگە و سىستى پرۇسەي چاكسازى لە وەزارەتى پېشمەرگە بە بەرپرسانى ھەرېمى كوردىستان و وەزارەتى پېشمەرگەيان دەگەياند، بەلام ئىستا بە رۆزى رووناڭ ئە و ناپەزايى بۇونەيان دەلىن، دوايىن راگەپىندراروى ھاۋپەيمانان و لىدوانەكە ئەلىنىا

رۆمانسکی، بالیۆزی ئەمریکا له بەغدا بۇ رووداو و قىسىملىش بۇ من، سىن نموونەی دىارن، كە ھەرسىنگىيان ئاماژە بە نىڭەرانى و ناپازىبۇونى ئەمریکا له و پرۆسەيە دەكەن.

چەند ھىزى پىشىمىرىگە رىڭخراوهەۋە؟

لە چەند سالى رابردوودا، پارتى و يەكتىنى ھەروهەشاش سەرۆكايەتى ھەرىمى كوردىستان و حكومەتى ھەرىمى كوردىستانىش ھەمىشە رايانگەياندۇووه كە رۈذن لەسەر يەكسىتنەوەنى ھىزەكانى پىشىمىرىگە، بەلام بەپىنى ئەو زانىاريانە لاي وەزارەتى بەرگرى و دەرەوەئى ئەمرىكىا ھەن، ھىشتى بە ھەزاران پىشىمىرىگە لە ژىر فەرمانى پارتى و يەكتىنى دان. بەپىنى راپۇرتىكى ھاۋاپەيمانان و ھىزەكانى ئەمرىكىا له ھەرىمى كوردىستان، لە مانگى ئادارى ۲۰۲۲، ژمارەي ھىزەكانى ۸۰ كە سەر بە پارتى دىمۆكراٽى كوردىستانە لەنیوان 63 بۇ 68 ھەزار پىشىمىرىگە دەبن، ژمارەي ھىزەكانى ۷۰ كە سەر بە يەكتىنى نىشىتمانى كوردىستانە، لە نیوان 40 ھەزار بۇ 45 ھەزار پىشىمىرىگە دەبن، ھەرلەو راپۇرتەدا ھاتۇوە "ناكۆكىيەكانى نىوان سەركىرە سىاسىيەكانى پارتى و يەكتىنى اقۇول و بىكۆتان، ئەم بىن مەنمەنەيەش بەيەكتى لە گەورەترين ھۆكارەكانى بەردەم دروستبۇونى ھىزىكى سەربازى ناسىياسىن".

بەپىنى ھەمان ئەو زانىاريانە وەزارەتەكانى دەرەوە و بەرگرى ئەمرىكى، وەزارەتى پىشىمىرىگە لەم دوايىيەدا جەخانەكانى خۇي نۇكىردووەتەوە، بەتاپىتەيش لە دەھۆك و سلېمانى، بەلام ھىشتى بەدەست ئەو دەنالىنىت كە پىيوسنتىيەكانى لۇجىستى سەربازى وەك ئۆتۈمبىل، چەك و تەقەمەن و پىيوسنتىيەكانى دىكە لاي ھىزەكانى 70 و 80 يى سەر بە يەكتىنى و پارتىن، ئەمانەش زانىارى سالى ۲۰۲۳-ان، نەك چەند سالىن بەر لە ئىنسىتا، واتە چەند سالىن دەستپېكىرىنى پرۇسەي چاكسازى لەلایەن وەزارەتى پىشىمىرىگە بە پالپىشنى ئەمرىكى. زانىارىيەكان باس لەھەش دەكەن، كە زۆربەي ئۆپەراسىيۇنە سەربازىيەكانى دىزى داعش و ئۆپەراسىيۇنە ھاوبەشەكانىش لەكەن ھىزە عىراقىيەكان لەلایەن ھىزەكانى پارتى و يەكتىنى دەكىرىن، نەك لەلایەن ئەو ھىزانەي كە سەربە وەزارەتى پىشىمىرىگەن، ئەمەش بەللى ئەمرىكىيەكانەوە واتاي ئەۋەنە كە دەسەلات و چەك و بەرىۋەبرىنى ناوجە و جەخانە و مىجۇھەری سەربازى لە دەست ھىزەكانى پارتى و يەكتىدان، نەك ھىزە ھاوبەشەكانى.

لەم چەند سالەدا كە وەزارەتى پىشىمىرىگەش ھەيە، تەنبا توانىيەتى، سەرپەرشتى 20 فىرقەي ھاوبەش، دوو ھىزى پېشىوانى ھاوبەش، سىن سەنتەرى راھىننانى ھاوبەش، لەكەن كۈلىزىك لە رانىيە بىكەت، كە روون نىيە دەسەلاتى تەواوەتىشى بەسەر ئەوانەدا ھەيە، يان قەيرانىك بەئاسانى لىكىان جىادەكانەوە. بەپىنى ئەو زانىاريانە ناوهنەدەكانى ئەمرىكى نەك من.

ئەمە دىمەن ئەو پرۇسەيە كە لە سالى ۱۹۹۲ اوھ بەناوى يەكسىتنەوەنى ھىزى پىشىمىرىگە دەستى پېكىردووھ!

پارەي ئەمرىكى بۇ پىشىمىرىگە بەرەۋام دەبىت؟

وەزارەتى بەرگرى ئەمرىكى سالانە بەپىنى ئەو بودجەيە بۇي دىاري دەكىرىت چەند ملىونىك دۆلار بۇ ئەو ھىزە ھاوبەشانە دەنلىرىت كە لەزىز كۆنترۆلى وەزارەتى پىشىمىرىگەدان، ئەمەش لە ژىر ناوى ھاواكىرىدىنى ئەو ھىزانەي كە شەپى داعش دەكەن. سالانە كە بودجەي پىشىنيازكراو دىاري دەكىرىت، ئەو بودجەيە دەچىتە كۆنگرېس و ھەموو سالىن مەترىسى ئەوھەيە، بەھۆي لۆبى بەھىزى نەبارانى ھەرىمى كوردىستان و پىشىمىرىگە، تىبىنى و نىكەرانى ئەندامانى كۆنگرېس لە خاۋى پرۇسەكە قەلەمەن كەسەر ئەو بەرە ھاواكىرييەدا بەھىندرىت و ئەۋىش بېرىن يان كەم بىكەنەوە، چۈنكە دەبىت ئەوھە بىزەندرىت، ئەو "بىزازى"يە ئەمرىكىيەكان باسى دەكەن كارىگەرى لەسەر گفتۇرگۆكانى دابەشكىرىنى بودجەي پېنناتاگۇن دەبىت.

لەم دوايىيە لەكەن كۆنگرېس لەسەر ئەم پرسە گفتۇرگۆمان دەكىردى، ئەو نەيشاردىدەوە كە تىپەراندىنى بېگەيە لە پرۇزەياسايىيەكى وەك ياساي بەرگرى نىشىتمانى، كارىكى ئاسان نىيە و چاوى زۆر كەسىشى لەسەرە، ھاوكات ئىستىلا كە كۆنگرېس ژمارەيەك دۇستى كورد و ئاشنای دۆخى عىراق و ھەرىمى كوردىستان هەن، بەلام مەرج نىيە ئەمە بەم شىۋوھە بەرەۋەوابىتىت، بەتاپىتەيش كە ھەر دووسال جارىك ھەلبىزادەن بۇ ئەنچوومەنى نوينەران دەكىرىت و دوور نىيە لە چەند سالى داھاتوودا، نەوھەيە كى نوئى ئەمرىكى بىتە كۆنگرېس، ھىنندەي ئەم نەوھەيە ئىستىلا ھاوسۇز و ئاشنای پىرى كورد نەبىت و ئەو تىبىنى و نىكەرانىانەش كە ھەن، وابكات ھاواكىرييەكان بەتەواوى بېرىن.

ئەگەر بە ژمارەش قىسىملىكى ئەمرىكى بۇ ھىزەكانى پىشىمىرىگە و ھىزە عىراقىيەكان سال لەدۋاى سال كەمتر دەبنەوە. وەك نموونە، لە سالى ۲۰۲۱، ئەمرىكى نزىكەي ۵۰ ملىون دۆلارى بۇ عىراق و ھەرىمى كوردىستان داواكىرد، لە سالى ۲۰۲۲ ئەو ھاواكىريانە بۇ ۳۴۵ كەمبووھەنەوە، لە ۲۰۲۳ نزىكەي ۳۵۸ ملىون دۆلار بۇو، بۇ سالى ۲۰۲۴ يىش بېرىك پارە كە نزىكەي ۳۹۸ ملىون داواكراوە بۇ ھەموو

كۆتاىى

لە راستىدا، ئەوھى باسم كردووھ و نوسىيۇومە زانيارىيە، نەئىكداھوھ و پىشىپىن، بەلکو ئەمرىكا و ھاۋپەيمانازىش، چاكسازى و يەكخستنەكانى ھىزەكانى پىشىمەرگەيان وەك مەرجى ئەو ھاواكاريانه داناوه و ئەوھەشيان بە خودى بەرپرسانى وەزارەتى پىشىمەرگە كۆتووھ. بەرپرسىتكى بالاي وەزارەتى پىشىمەرگەش ئەو راستىيەي بۇپشتىراست كردىنەوە. لېرەش لە ئەمرىكا لە بەشىكى ئەو كۆبۈونەوانەي سەبارەت ھىزەكانى پىشىمەرگە كراون، بەرپرسانى ئەمرىكا ئەو راستىيەيان بە بىر بەرپرسانى ھەرىمى كوردىستان ھېنىاوهەۋەوە لەسەر ھەرسىن ئاستى بالاي ئەمرىكا، كۈنگۈریس، كۆشكى سېن و وەزارەتى دەرەوە، بىرە چەند جارىك زۇر بەروونى پېيان گۆتراواھ.

كورد پىويسىتە خىراتر ھەنگاوبىنېت، چونكە رەنگە لەھەر كاتىكدا ئەو ھاواكاريانه بوهستن، پانىش بەرپەستى گەورەيان بۇ دروستىپت، چونكە لەبرىمان نەچىت كاتىك ئەندامانى كۈنگۈریس ئەم ھاواكاريانه وەك مەرجىك دەبىن، رەنگە لەھەر كاتىكداپت بۇ جىبەجىنەرنى ئەو مەرجەيان، گوشارەكان زىاتر بىھەن و رىگەندەدان ئەو ھاواكاريانه لە كۈنگۈریسىدا تىپەرن.

لەكۆتايدا، من باس لەوەناكەم ھۆكاري سەرەكى يەكەنەخستنەوەي ھىزەكانى پىشىمەگە كىنېيە، پارتىيە يان يەكىتى، ھىزە نىنۇخۇيىەكانى عىراق يان ولاتانى ھەرىمى، بەلام ئەوھ دەلىم، ئىستا دەرفەتىك ھاتۇوەتەپېش بۇ يەكخستنەوەي ھىزەكانى پىشىمەرگە، گەنگە ئەو دەرفەتە لەبار نەبرىت، چونكە بەسەرپەرشتى و پشتىوانى گەورەتۈزۈن ولاتى جىهان دەكرىت. ئەگەر ئەمريكا ھاواكارىيەكان رابكىرىت يان لە يەكخستنەوەي ھىزەكانى پىشىمەرگە كشايدەوە و بە پەيوەندىيەكانىدا چووھەوە لەكەل ھىزەكانى پىشىمەرگەدا، ئەۋاتە نابىن گلەبى لە كەس بىرىت. كەس پىشتى لە كورد نەكىردووھ، كورد خۇي پىشتى لەخۇي كرد. ھەميشە ئاۋەدانەوە و لېپرسىنەوەي مىژۇو و راستىكەنەوەي ھەلە مىژۇوبييەكان شتىكى گەنگە، بەلام بۇ كورد ئىستا باشتىرە لەم كاتەدا واز لەو باسانە بىنن، و لېپرسىنەوە لە دۆخى ئىستاي كورد بىھەن كە بۇچى وابەسەرخۇي دەھىن!